

POGREBNI OBIČAJI

HANA KENT

Prevela
Tatjana Milosavljević

■ Laguna ■

Naslov originala

Hannah Kent
BURIAL RITES

Copyright © Hannah Kent 2013
Translation copyright © 2013 za srpsko izdanje, LAGUNA

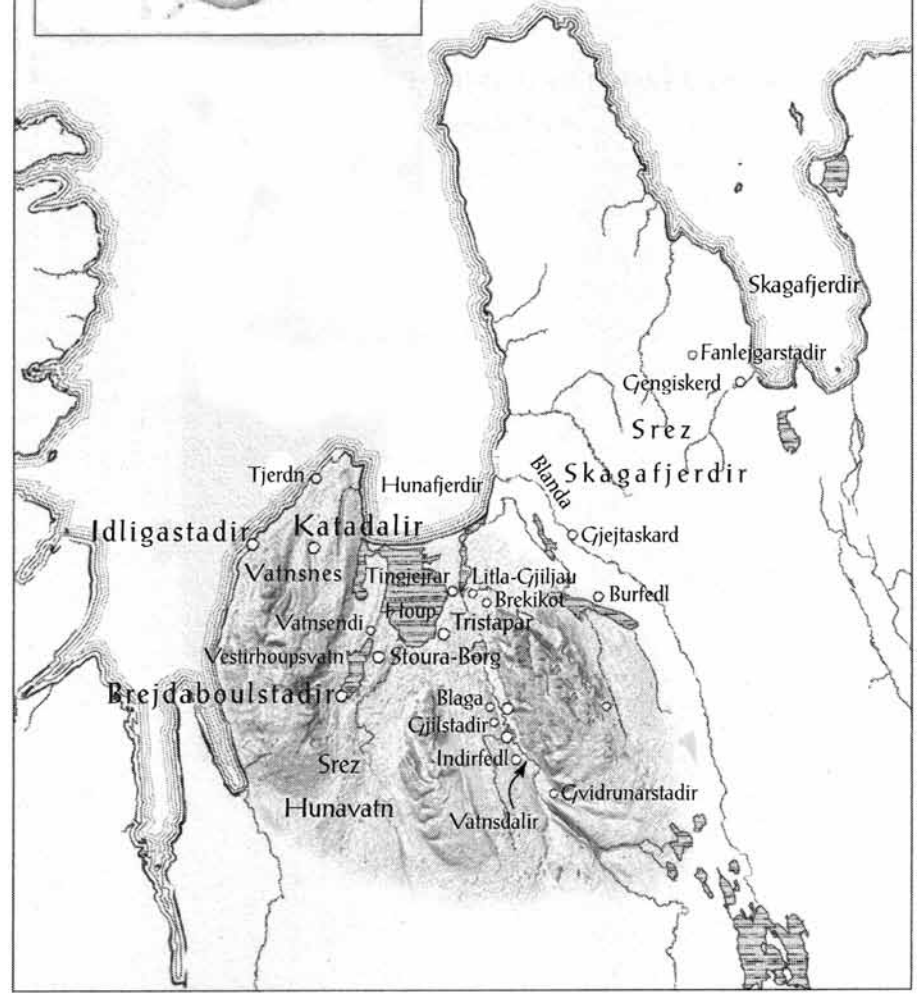
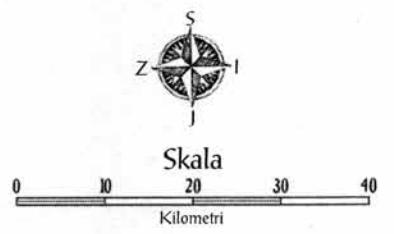
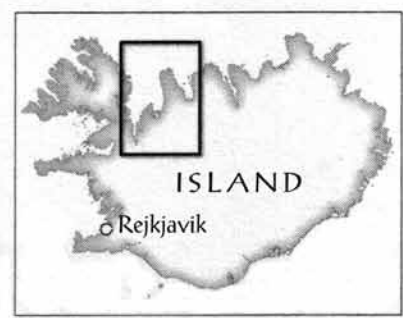
Posvećeno mojim roditeljima

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.
SW-COC-001767
© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

NAPOMENA O ISLANDSKIM PREZIMENIMA

Islandđani tradicionalno koriste sistem patronima, pri čemu se prezime deteta izvodi iz ličnog imena oca kom se dodaje sufixs -son ili -dóttir. Agnes *Magnúsdóttir*, prema tome, doslovno bi se prevodilo kao Agnes *Magnusova kći*. Zbog ovog sistema, direktni srodnici u islandskoj porodici mogu svi imati različita prezimena.

„NAJGORE SAM SE PONEO PREMA ONIMA
KOJE SAM NAJVIŠE VOLEO.“

Laksdajla saga

PROLOG

REKLI SU DA MORAM UMRETI. Rekli su da sam ukrala čoveku dah, pa sad oni moraju da ukradu moj. Zamišljam stoga da smo svi mi plamen sveće kolebljiva sjaja, treperav u tami i leleku vetra, i u pomrčini sobe čujem korake, strašne korake što se približavaju dolazeći da me ugase i oteraju moj život od mene u sivom pramenu dima. Iščeznuću u noćnom vazduhu. Sve će nas ugasiti, jedno po jedno, dok im na kraju ne ostane samo sopstvena svetlost da se u njoj vide. Gde ću ja tada biti?

Ponekad mi se čini da je opet vidim – farmu – kako plamtiti u noći. Ponekad osećam tištanje zime u plućima i čini mi se da vidim odraz plamenova u okeanu, a voda je tako čudna, sva ustreptala od svetla. One noći sam se u jednom trenutku osvrnula. Osvrnula sam se da posmatram vatru i, liznem li kožu, još osećam ukus soli. Dim.

Nije uvek bilo ovako hladno.

Čujem korake.

PRVO POGLAVLJE

Objava

U ČETVRTAK, 24. MARTA 1828, U IDLIGASTADIRU, iznose se na javnu prodaju predmeti od vrednosti koje je za sobom ostavio farmer Natan Kjetilson: jedna krava, nekoliko konja, znatan broj ovaca, veća količina sena i nameštaja, sedlo, oglav i mnogo posuđa i tanjira. Sve to će biti prodato ukoliko se ponudi pristojna cena. Sve predmete od vrednosti dobiće onaj ko ponudi najviše. Ako održavanje javne prodaje ne bude moguće usled lošeg vremena, ona će biti otkazana i održana sledećeg dana, pod uslovom da vremenske prilike dozvole.

SRESKI NAČELNIK
Bjerdn Blendal

Dvadeseti mart 1828.

Uvaženom pastoru Jouhanu Toumasonu,

Hvala Vam za Vaše cenjeno pismo od 14. o. m., u kom ste izrazili želju da budete obavešteni o tome kako smo pristupili sahrani Pjetira Jounsona iz Gjejtaskarda, za kog je rečeno da je ubijen i spaljen u noći između 13. i 14. o. m., zajedno s Natanom Kjetilsonom. Kao što dobri pastor zna, bilo je izvesnog dvoumljenja u pogledu toga da li bi njegove kosti trebalo sahraniti u osveštanom tlu. Njegova osuda i kazna za razbojništvo, krađu i primanje ukradene imovine imale su da uslede posle suđenja u Vrhovnom sudu. Međutim, iz Danske nismo dobili nikakvo pismo. Sudija Zemaljskog suda je 5. februara prošle godine osudio Pjetira na četiri godine prisilnog rada u Rasfusu* u Kopenhagenu, ali u vreme kad je ubijen još je bio „jednom nogom na slobodi“. Stoga, odgovor na vaše pitanje glasi da su njegove kosti pokopane u skladu s hrišćanskim običajima, pored Natana, budući da se tada još nije moglo smatrati da pripada onima koji ne zaslužuju hrišćanski obred. Takve pak jasno određuje pismo Njegovog veličanstva kralja, od 30. decembra 1740, koje nabraja sve osobe kojima se neće dozvoliti hrišćanska sahrana.

SRESKI NAČELNIK,

Bjerdn Blendal

* *Rasphus*, danski termin za zatvor u kom su osuđenici primoravani na izuzetno težak i opasan fizički rad. (Prim. prev.)

Trideseti maj 1829.

Pastor T. Jounson
Brejdaboulstadir, Vestirhoup

Đakonu Torvardiru Jounsonu,

Uzdam se da će Vas ovo pismo zateći u zdravlju i da uspešno obavljate svoj bogougodni posao u Vestirhoupu.

Pre svega, želim da Vam čestitam, premda sa zakašnjenjem, na uspešnom svršetku studija na jugu Islanda. Vaši parohijani kažu da ste vredan mladi čovek i ja odobravam Vašu odluku da odete na sever i započnete službu pod upravom Vašeg oca. Veoma mi je drago kad čujem da ima još pravednih ljudi, spremnih da ispune svoju dužnost prema bližnjem i Bogu.

Kao drugo, pišem Vam u svojstvu sreskog načelnika, kako bih Vas zamolio za uslugu. Kao što zacemente znate, našu zajednicu je nedavno zamračila senka zločina. Ubistva u ldligastadiru, počinjena lane, simbolizuju u svojoj gnusnosti pokvarenost i bezbožnost ovog kraja. Kao sreski načelnik Hunavatna, ne smem da dopustim takvo zastranjenje društva i, po ovlašćenju koje verujem da ću dobiti od Vrhovnog suda u Kopenhagenu, nameravam da pogubim ubice iz ldligastadira. Upravo u vezi s time Vas i molim za pomoć, đakone Torvardire. Prisetičete se da sam u svom cirkularnom pismu sveštenicima od pre skoro deset meseci ispričao o pomenutim ubistvima, s nalogom da se održe propovedi u kojima će se taj čin najstrože osuditi. Dozvolite da ponovim šta se dogodilo, ovog puta s iscrpnijim pojedinostima o samom zločinu.

Prošle godine, u noći između 13. i 14. marta, troje ljudi počilo je težak i gnusan čin protiv dva čoveka koja možda i znate: Natana Kjetilsona i Pjetira Jounsona. Pjetir i Natan pronađeni su na zgarištu Natanove farme u Ildigastadiru, a pomniji pregled njihovih ostataka otkrio je namerno nanesene rane. To otkriće dovelo je do istrage, a potom i do suđenja. Drugog jula prošle godine, Sreski sud, kojem sam lično predsedavao, proglasio je krivima tri osobe optužene za ova ubistva – jednog muškarca i dve žene – i osudio ih na smrt odsecanjem glave: „Ko udari čovjeka, te umre, da se pogubi.“* Smrtne kazne potvrdio je 27. oktobra prošle godine i Zemaljski sud, koji je zasedao u Rejkjaviku. Slučaj se sada nalazi pred Vrhovnim sudom u Kopenhagenu i moja presuda će po svojoj prilici i tamo biti potvrđena. Ime osuđenog muškarca je Fridrik Sigirdson, sin farmera iz Katadalira. Žene su sluškinje, a zovu se Sigridir Gvidmindsdoutir i Agnes Magnusdoutir.

Ova osuđena lica trenutno se nalaze u pritvoru ovde na severu, i ostaće tu sve do pogubljenja. Fridrika Sigirdsona je pastor Jouhan Toumason odveo u Tingjejar, dok je Sigridir Gvidmindsdoutir odvedena u Midhoup. Agnes Magnusdoutir imala je da sačeka pogubljenje u Stoura-Borgu, ali, iz razloga koje nisam slobodan da obelodanim, sledećeg meseca biće premeštena u Kortnsau, u dolini Vatnsdalir. Nezadovoljna je svojim sadašnjim duhovnikom i iskoristila je jedno od svojih malobrojnih preostalih prava kako bi zatražila drugog. Tražila je Vas, đakone Torvardire.

Donekle mi je neugodno što tražim to od Vas. Svestan sam da je Vaša odgovornost dosad bila ograničena na duhovno obrazovanje najmlađih pripadnika Vaše parohije, što hoće reći da je neosporno veoma velika, ali ipak od malog političkog značaja. Moguće je da i sami priznajete da imate premalo

iskustva da biste znali kako da privedete ovu osuđenicu Gospodu i Njegovome beskrajnom milosrđu, u kom slučaju se neću protiviti ako odbijete. Reč je o teretu koji bih oklevao da stavim i na pleća nekog iskusnog sveštenika.

Ako li, međutim, prihvatite obavezu da pripremite Agnes Magnusdoutir za njeno predstavljanje našem Gospodu, moraćete, kad god vreme dozvoljava, redovno posećivati Kortnsau. Morate primeniti Božju reč i nadahnuti pokajanje i prihvatanje Pravde. Molim vas da ne dozvolite da ulagivanje niti srodnitvo, ako postoji između Vas i osuđene, utiču na Vašu odluku. Uvek i u svemu, pastore, ako niste sigurni šta Vam je činiti, potražite savet od mene.

Čekam Vaš odgovor. Molim Vas da ga pošaljete po mome glasniku.

SRESKI NAČELNIK,

Bjerdn Blendal

* Mojsije II, 21:12 (Stari zavet, prevod Đ. Daničića). (Prim. prev.)

ĐAKON TORVARDIR JOUNSON NALAZIO SE u maloj kući na imanju pored crkve u Brejdaboulstadiru i podgrađivao ognjište novim kamenjem, kad začu svog oca kako se nakašljava na pragu.

„Touti, tu je glasnik iz Kvamira. Traži te.“

„Mene?“ Iznenađen, on pusti da mu kamen isklizne iz ruke. Pao je na pod od naboja, zamalo mu pogodivši stopalo. Pastor Joun iznervirano zacokta, saže glavu prolazeći ispod ragastova i blago odgurnu Toutija.

„Da, tebe. Eno ga, čeka.“

Glasnik je bio sluga u iznošenom kaputu. Dobro je odmerio Toutija pre no što je progovorio. „Pastor Torvardir Jounson?“

„Ja sam. Pozdrav. Doduše, ja sam đakon.“

Sluga sleže ramenima. „Imam za vas pismo od sreskog načelnika, uvaženog Bjerdna Blendala.“ On izvuče iz unutrašnjeg džepa kaputa mali papir i daje ga Toutiju. „Imam naređenje da sačekam dok ga pročitate.“

Pismo je bilo toplo i vlažno od stajanja u sluginoj odeći. Touti slomi pečat i, uočivši da je napisano toga dana, sede na panj za cepanje drva pred vratima i poče da čita.

Kad je pročitao Blendalovo pismo, podiže pogled i vide da ga sluga posmatra. „Dakle?“, opomenu ga ovaj podigavši obrvu.

„Kako, moliću?“

„Vaš odgovor sreskom načelniku? Nemam ja ceo dan.“

„Mogu li da porazgovaram s ocem?“

Sluga uzdahnu. „Dobro, de.“

Oca je pronašao u badstovi,* kako lagano poravnava ćebad na svom krevetu.

„Da?“

„Od sreskog načelnika je.“ Touti pruži ocu otvoreno pismo i sačeka da ga ovaj pročita, ne znajući šta da radi.

Očevo lice bilo je bezizrazno dok je savijao pismo i vraćao mu ga. Nije rekao ništa.

„Šta da kažem?“ upita naposletku Touti.

„To moraš sam da odlučiš.“

„Ne poznajem je.“

„Ne.“

„Ona nije iz naše parohije?“

„Nije.“

„Zašto traži mene? Ja sam samo đakon.“

Njegov otac se opet okrete svome krevetu. „Možda ti treba nju da pitaš.“

Sluga je sedeo na panju za cepanje drva i nožem čistio nokte. „Dobro, dakle. Šta da kažem sreskom načelniku, šta mu poručuje *đakon*?“

Touti odgovori pre no što je postao svestan svoje odluke. „Reci Blendalu da ću se sresti s Agnes Magnusdoutir.“

Sluga razrogači oči. „O tome li je reč, znači?“

* *Badstofa*, tradicionalna zajednička prostorija u farmerskim kućama na Islandu, u kojoj su jedini nameštaj kreveti i peć, i u kojoj cela porodica spava i jede. (Prim. prev.)

„Trebalo da joj budem duhovnik.“

Sluga se zabulji u njega, a onda iznenada prasnu u smeh. „Blagi bože“, promrsi. „Našli miša da pripitomi mačku.“ S tim uzjaha i nestade iza nabreklih brežuljaka, dok je Touti nepomično stajao i držao pismo podaleko od sebe, kao da će se papir svakog časa zapaliti.

STEJNA JOUNSDOUTIR NABACIVALA JE SUVU balegu na gomilu u dvorištu ispred porodične travnate kuće,* kada začu brzi topot konjskih kopita. Stružući blato sa suknje, ona ustade i izviri iza pojate kako bi bolje videla put koji je prolazio kroz dolinu. Približavao se neki muškarac u jarkocrvenom kaputu. Posmatrala ga je dok je skretao prema farmi i, s mukom odagnavajući dašak panike pri spoznaji da će morati da ga pozdravi, skloni se iza kuće, gde žurno pljunu u šake ne bi li ih očistila i obrisa nos rukavom. Kad se vratila u dvorište, jahač je čekao.

„Zdravi bili, mlada damo.“ Muškarac je pomalo zbunjeno gledao u Stejnu i njene prljave suknje. „Vidim da sam vas prekinuo u poslu.“ Stejna je zurila u njega dok je sjahivao graciozno prebacivši nogu preko konja. Lako se dočekao na noge za tako krupnog čoveka. „Znate li ko sam?“ Gledao ju je u potrazi za iskrom prepoznavanja.

Stejna odmahnu glavom.

* Usled manjka drveta pogodnog za gradnju (na ostrvu preovladavaju breze), tradicionalne kuće na Islandu imale su drveni unutrašnji skelet na koji se potom slagalo busenje zemlje isečeno iz tla zajedno sa travom. Kvalitetno drvo se uvozilo i čuvalo se za izgradnju crkava i brodova. (Prim. prev.)

„Ja sam sreski načelnik, Bjerdn Ejnison Blendal.“ Potom lagano klimnu u pozdrav i popravi kaput koji je, primeti Stejna, bio ukrašen srebrnom dugmadi.

„Vi ste iz Kvamira“, promrmlja ona.

Blendal se strpljivo osmehnu. „Jesam. Ja sam šef vašem ocu. Došao sam da razgovaram s njim.“

„Nije kod kuće.“

Blendal se namršti. „A Margrjet, vaša majka?“

„U poseti su kod rođaka u južnom delu doline.“

„Shvatam.“ Zurio je u devojku koja se vrpoljila i bacala nervozne poglede prema poljima. Nešto raštrkanih pegica na nosu i čelu prekidalo je inače bledu kožu. Oči su joj bile smeđe i široko razmaknute, i imala je veliku prazninu među prednjim zubima. Blendal zaključio da deluje prilično trapavo. Potom primeti debele polumesece prljavštine pod njenim noktima.

„Morćete doći drugi put“, predloži naposletku Stejna.

Blendal se ukruti. „Mogu li barem da uđem?“

„O. Ako baš hoćete. Konja privežite tamo.“ Stejna je grickala usnu dok je Blendal omotavao uzde oko stuba u dvorištu, a onda se okrenula i gotovo utrčala unutra.

Blendal ju je sledio, zastavši pred niskim ulazom u seljačku kuću. „Otac vam se danas vraća?“

„Ne“, glasio je odsečni odgovor.

„Baš nezgodno“, požali se Blendal, saplicući se u mračnom prolazu dok je išao za Stejnom u badstovu. Raskrupnjao se otkako su ga postavili za sreskog načelnika i navikao je na prostraniju kuću dodeljenu njemu i njegovoj porodici u Kvamiru, sagrađenu od uvoznog drveta. Čatrlje seljaka i farmera behu počele da mu se gade, sa svojim teskobnim sobama zemljanih zidova, koji su leti ispuštali oblake prašine što mu je dražila pluća.

„Načelnice...“

„Sreski načelnice.“

„Izvin'te, sreski načelnice. Mama i tata, htedoh reći, Margrjet i Joun, vraćaju se sutra. Ili prekosutra. Zависи od vremena.“ Stejna pokaza ka najbližem kraju uzane prostorije, gde je siva vunena zavesa služila kao pregrada između badstove i malene primaće sobe. „Sedite ovde, ako hoćete“, reče ona. „Ja odoh da nađem sestru.“

Lejga Jounsdoutir, Stejnina mlađa sestra, plevila je mali povrtnjak podalje od kuće. Sagnuta i obuzeta poslom, ne beše videla dolazak sreskog načelnika, ali je zato čula sestru kako je doziva mnogo pre no što se ova pojavila na vidiku.

„Lejga! Gde si? Lejga!“

Lejga se uspravi i obrisa o kecelju ruke umrljane zemljom. Nije se dovikivala sa sestrom već je strpljivo sačekala dok je Stejna, trčeći i saplićući se o dugačke suknje, najzad nije opazila.

„Svuda te tražim!“, uzviknu Stejna, sva zaduvana.

„Šta ti je, pobogu?“

„Načelnik je ovde!“

„Ko?“

„Blendal!“

Lejga je zurila u sestru. „Sreski načelnik Bjerdn Blendal? Obriši nos, Stejna, sva si slinava.“

„Eno ga sedi u primaćoj sobi.“

„Gde?“

„Ama znaš, iza zaveses.“

„Ostavila si ga tamo *samog*?“ Lejga raširi oči.

Stejna napravi grimasu. „Molim te, idi i pričaj s njim.“

Lejga ljutito pogleda sestru, a onda žurno razveza prljavu kecelju i baci je u leju miloduha. „Ponekad stvarno ne znam gde ti je pamet, Stejna“, promrmlja ona dok su brzim

koracima išle prema kući. „Da ostaviš nekoga kao što je Blendal da vrtil palčevima u našoj badstovi.“

„U primaćoj sobi.“

„Nije šija nego vrat. Biće da si ga pride ponudila surutkom za sluges.“

Stejna se s izrazom panike na licu okrete prema sestri. „Ničim ga nisam ponudila.“

„Stejna!“ Lejga pređe u lagani trk. „Misliće da smo seljaci!“

Stejna je gledala za sestrom dok je ova zaobilazila busenje trave. „Pa i *jesmo*“, promumla.

Lejga je žurno oprala lice i ruke i otela novu kecelju od Kristin, porodične sluškinje, koja se čuvši neznančev glas beše sakrila u kuhinju. Sreskog načelnika zatekla je za malim drvenim stolom u primaćoj sobi, kako čita nešto s lista papira. Izvinivši mu se zbog neučtivog prijema na koji je naišao kod njene sestre, ponudila mu je tanjir hladne seckane ovčetine, koji je on prihvatio drage volje premda pomalo uvređenog držanja. Čutke je stajala po strani dok je jeo, posmatrajući kako mu se mesnate usne obavijaju oko mesa. Možda će njen tata biti unapređen i dobiti još veću titulu od kmeta. Možda će dobiti uniformu ili stipendiju od danske krune. Možda će dobiti nove haljine. Novu kuću. Više slugu.

Blendal je strugao nožem po tanjiru.

„Hoćete li malo kiselog mleka i pavlake, sreski načelnice?“ upita ona uzimajući prazan tanjir.

Blendal mahnu rukom ispred sebe kao da odbija, a onda zastade. „Pa dobro. Hvala ti.“

Lejga porumene i ode da donese kiselo mleko.

„Neću se buniti ako doneseš i kafu“, dobaci on dok je provlačila glavu kroz zavesu.

„Šta hoće?“, upita Stejna, šćućurena kraj vatre u kuhinji. „Ne čujem ništa osim tebe kako kloparaš gore-dole po hodniku.“

Lejga joj tutnu u ruke prljavi tanjir. „Još ništa nije rekao. Traži kiselo mleko i kafu.“

Stejna se na to zgledala s Kristin, koja prevrnu očima. „Nemamo kafe“, tiho će Stejna.

„Imamo. Videla sam je prošle nedelje u ostavi.“

Stejna je oklevala. „Ja... popila sam je.“

„Stejna! Kafa nije za nas! Čuvamo je za posebne prilike!“

„Za posebne prilike? Načelnik nam nikad ne dolazi u goste.“

„Sreski načelnik, Stejna!“

„Sluge se uskoro vraćaju iz Rejkjavika. Možda ćemo tada imati.“

„To je tada. A šta ćemo sad?“ Rasrđena, Lejga gurnu Kristin prema ostavi. „Kiselo mleko i pavlaka! Požuri.“

„Htela sam da je probam“, pokuša Stejna da se opravda.

„Sad je dockan. Oduzi mu malo svežeg mleka umesto kafe. Donesi sve zajedno kad bude spremno. U stvari, nemoj, nek donese Kristin. Ti izgledaš kô da si se valjala s konjima po zemlji.“ Lejga prostrela oštrim pogledom balegu na Stejninoj odeći i vrati se niz hodnik.

Blendal ju je čekao. „Mlada damo, pretpostavljam da se pitate kojim sam povodom učinio posetu vašoj porodici.“

„Zovem se Sigirtlejš. Ili Lejga, ako hoćete.“

„Tako dakle. Sigirtlejš.“

„Došli ste nekim očevim poslom? On je...“

„Znam, otputovao na jug. Reče mi vaša sestra i... O, vidi ti, evo je.“

Lejga se okrete i ugleda Stejnu kako obilazi zavesu noseći u jednoj prljavoj ruci kiselo mleko, pavlaku i bobice

golubije,* a u drugoj mleko. Potom dobaci sestri pogled pun jeda kad je ova slučajno provukla rub zavese kroz kiselo mleko. Srećom, sreski načelnik izgleda nije primetio.

„Gospodine“, promumla Stejna. Potom spusti čanak i šolju na sto ispred njega i trapavo se nakloni. „Nek vam je prijatno.“

„Zahvaljujem“, odvrati Blendal. Procenjivački je zagledao kiselo mleko, a onda podigao pogled ka dvema sestrama. Bledo se osmehnuo. „Koja je starija?“

Lejga je munula Stejnu laktom kako bi je opomenula, ali ova je ćutala kao riba, buljeći razjapljenih usta u briljantno crvenilo muškarčeve uniforme.

„Ja sam mlađa, sreski načelnice“, reče naposljetku Lejga, osmehujući se i pokazujući jamice na obrazima. „Godinu dana. Stejnver će ovog meseca napuniti dvadeset jednu.“

„Svi me zovu Stejna.“

„Obe ste vrlo lepe“, reče Blendal.

„Hvala vam, gospodine.“ Lejga ponovo munu Stejnu.

„Hvala vam“, promumla Stejna.

„Obe imate očevu svetlu kosu, mada ste vi, vidim, nasledili plave oči vaše majke“, rekao je pokazujući glavom prema Lejgi. Odgurnuo je nedirnuti čanak prema njoj i uzeo mleko. Omirisao ga je i potom ponovo spustio na sto.

„Molim vas, gospodine, služite se“, reče Lejga pokazujući na čanak.

„Hvala, ali najednom mi se čini da sam sit.“ Blendal posegnu u džep kaputa. „Dakle, više bih voleo da o ovome

* Lat.: *Empetrum nigrum*, crna mahunica, golubija; bobičasti plodovi karakteristični za severnije oblasti severne hemisfere – Island je praktično obrastao njima. Služe za jelo, ali i kao prirodna boja i biljka koja uspešno sprečava eroziju tla. (Prim. prev.)

porazgovaram s glavom kuće, ali kako kmet Joun nije tu, a ovo ne može da čeka njegov povratak, vidim da moram saopštiti njegovim kćerima.“ On podiže onaj papir i razmota ga pred njima na stolu da pročitaju.

„Verujem da znate za ono što se lane dogodilo u Ildigastadiru?“, upita ih.

Stejna se lecnu. „Mislite na ubistva?“

Lejga potvrdno klimnu, plave oči joj se raširiše u iznenađujućoj ozbiljnosti. „Suđenje je održano u vašem domu.“

Blendal klimnu glavom. „Da. Ubistvo travara Natana Kjetilsona i Pjetira Jounsona. Kako se ta krajnje žalosna i bolna tragedija zbilila u srezu Hunavatn, koji je, kao što zacemento znate, pod mojom nadležnošću, bio sam u obavezi da sarađujem sa sudijom i Zemaljskim sudom u Rejkjaviku kako bismo došli do nekakvog dogovora u vezi s optuženima.“

Lejga uze papir i polako priđe prozoru kako bi čitala na svetlu. „Znači, gotovo je.“

„Naprotiv. Sreski sud je prošlog oktobra proglasio troje optuženih krivima za ubistvo i paljevinu. Slučaj je sada prosleđen *Vrhovnom* sudu u Kopenhagenu, u Danskoj. Kralj...“ – a tu Blendal zastade zarad efekta svojih reči – „...Kralj lično mora saznati za taj zločin i saglasiti se s *mojom* prvobitnom presudom da imaju da budu pogubljeni. Kao što možete pročitati, svima je dosuđena najteža kazna. I siguran sam da ćete se složiti da je pravda pobedila.“

Još uvek čitajući, Lejga rasejano klimnu glavom. „Ne šalžete ih u Dansku?“

Blendal se osmehnu, pa se zaljulja unazad na drvenoj stolici podižući pete čizama s poda. „Ne.“

Lejga podiže pogled prema njemu, zbunjena. „Pa onda, gospodine, izvinjavam se zbog svoje neupućenosti, al' gde imaju da budu...?“ Glas joj tu zamre.

Blendal odgurnu stolicu, koja zaškripa, i priđe devojci kraj prozora ne obraćajući pažnju na Stejnu. On izviri kroz osušenu svinjsku bešiku rastegnutu da služi umesto okna, opažajući malu venu izuvijanu na njenoj mutnoj površini. Strese se. Njegova kuća imala je staklene prozore.

„Biće pogubljeni ovde“, reče najzad. „Na Islandu. Na severu Islanda, tačnije. Ja i sudija koji je predsedavao u Rejkjaviku zaključili smo da će to biti...“ On zastade, vagajući reči. „Ekonomičnije.“

„Stvarno?“

Blendal namršteno pogleda u Stejnu, koja ga je podozrivo odmeravala. Ona pak posegnu i uze papir Lejgi iz ruke.

„Da, premda neću poreći da pogubljenje sa sobom nosi mogućnost da se zajednica iz prve ruke osvedoči kakve su posledice za tako ozbiljan prestup. Kao što znate, mudra Sigirtlejg, ovako veliki zločinci obično se šalju u inostranstvo, kako bi bili kažnjeni tamo gde postoje zatvori i tome slično. Budući da je odlučeno da će sve troje biti pogubljeni na Islandu, u istom srezu u kojem su počinili zločin, treba nam nekakav pritvor za njih dok se ne dogovorimo o datumu i mestu pogubljenja.“

Kao što znate, u Hunavatnu nemamo nikakvih fabrika, nikakvog svratišta u koje bismo mogli smestiti zatvorenike.“ Blendal se okrete i ponovo spusti na stolicu. „Zato sam odlučio da bi trebalo da budu smešteni na farme, u domove čestitih hrišćana koji će ih svojim valjanim primerom nadahnuti na pokajanje i imati koristi od rada tih zatvorenika dok čekaju izvršenje presude.“

Blendal se naže preko stola prema Stejni, koja je zurila u njega s jednom rukom preko usta, dok je u drugoj stezala pismo. „Islandana“, nastavi on, „koji će izvršiti svoju dužnost državnih službenika tako što će obezbediti traženi smeštaj.“

Lejga je preneraženo gledala u sreskog načelnika. „Zar ih ne možete staviti u pritvor u Rejkjaviku?“, prošaputa ona.

„Ne. To bi koštalo.“ Mahnuo je rukom kroz vazduh.

Stejna suzi pogled. „Smestićete ih *ovde*? Kod nas? Zato što sud u Rejkjaviku želi da izbegne troškove slanja zatvorenika u inostranstvo?“

„Stejna“, upozori je Lejga.

„Vaša porodica će biti obeštećena“, namršteno će Blendal.

„A šta da radimo s njima? Da ih prikujemo za noge od kreveta?“

Blendal se lagano ispravi u svoj svojoj visini. „Nemam izbora“, reče, glasom iznenada tihim i opasnim. „Titula vašeg oca povlači određene obaveze. Siguran sam da on ne bi preispitivao moju odluku. Kortnsau ionako ima premalo radne snage, a tu je i pitanje finansijskog stanja vaše porodice.“ Prišao je Stejni, gledajući pri mutnoj svetlosti svisoka u njeno sitno, prljavo lice. „Pored toga, Stejnver, neću izložiti vas i vašu porodicu tome da trpите sve troje zatvorenika. To je samo jedna žena.“ On joj spusti tešku šaku na rame, ne obraćajući pažnju na to kako je ustuknula. „Ne bojite se nekog svoga pola, zar ne?“

Kad je Blendal otišao, Stejna se vratila u primaću sobu i uzela nedirnuti čanak kiselog mleka, na čijem se obodu beše zgrušao kajmak. Drhtala je od nemoći i jarosti, i pritisla je čanak svom snagom na sto, grizući donju usnu. Nemo je vrištala priželjkujući da se čanak razbije, sve dok je nalet gneva nije prošao. Zatim se vratila u kuhinju.

IMA TRENUTAKA KAD SE PITAM nisam li možda već mrtva. Ovo nije život; čekanje u mraku, u tišini, u odaji

tako zapuštenoj da sam zaboravila kakav je miris svežeg vazduha. Noćna posuda je u toj meri puna da preti da se prelije ukoliko neko ubrzo ne dođe i ne isprazni je.

Kad su poslednji put dolazili? Sada je sve jedna te ista duga noć.

Zimus je bilo bolje. Zimus je živalj u Stoura-Borgu bio utamničen kao i ja; delili smo badstovu kad se sneg obrušio na farmu. Po danu su palili lampe, a kad im ponestane ulja, svećama su rasterivali pomrčinu. A onda je došlo proleće i prebacili su me u skladište. Ostavili su me samu, bez svetla, i nije bilo ničega što bi odbrojavalo sate, ničega po čemu bih razlikovala dan od noći. Sada mi društvo prave samo okovi na zapešćima, prljavi pod, rasklopljeni razboj ostavljen u uglu i staro slomljeno vreteno.

Možda je već leto. Čujem bat koraka služinčadi u hodniku, škripu vrata dok idu tamo-amo. Ponekad čujem i visok, piskav smeh sluškinja dok napolju čavrljaju i znam da se vreme ublažilo, da je zima istupila zube. Onda zatvorim oči i zamišljam dolinu u dugim letnjim danima, sunce kako greje zemlji kosti sve dok se labudovi ne sjate na jezero a oblaci ne podignu da pokažu visinu neba: svetlog, svetloplavog, tako svetlog da ti dođe da zaridaš.

TRI DANA NAKON ŠTO JE Bjerdn Blendal posetio njihove kćerke na Kortnsauu, njihov otac, vatnsdalirski kmet Joun Jounson, i njegova žena Margrjet krenuli su put kuće.

Joun, malčice pogrbljen, mršav čovek od pedeset pet zima, sa snežnoplavom kosom i velikim ušima zbog kojih je delovao prostodušno, hodao je ispred konja vodeći ga za uzde i koračajući s uvežbanom lakoćom po neravnom tlu.

Njegova žena, koja je sedela na njihovoj crnoj kobili, bila je iscrpljena od puta, premda to nikad ne bi priznala. Sedela je lako podignute brade, glave oslonjene na tanak, drhtav vrat. Dok su prolazili pored malih majura doline Vatnsdalir, očima ispod teških kapaka prelazila je s jedne farme na drugu, zatvarajući ih samo kad je spopadne napad kašlja. Nakon što je prođe, nagnula bi se u stranu da pljune, a onda obrisala usta uglom marame promrmljavši kratku molitvu. Njen muž je u tim trenucima povremeno dizao glavu prema njoj, kao da je pomalo zabrinut da bi se mogla preturiti s konja, ali inače su neometano nastavljali put.

Margrjet, upravo izmorena još jednim napadom teškog, glasnog kašlja, pljunu na travu i pritisnu grudi dlanovima čekajući da povrati dah. Kad je progovorila, glas joj je bio promukao.

„Pogledaj, Joune, Ausi imaju još jednu kravu.“

„A?“ Njen muž je bio zadubljen u misli.

„Rekoh“, primeti Margrjet pročišćavajući grlo, „da Ausi imaju još jednu kravu.“

„Ma nemoj?“

„Čudo da i sâm nisi primetio.“

„Baš.“

Margrjet trepnu naspram mutne svetlosti i razabra u daljini nejasan obris farme Kortnsau.

„Još malo pa smo kod kuće.“

Njen muž progunda nešto saglašavajući se s tim.

„Dođe ti da se zamisliš, zar ne, Joune? Dobro bi nam došla još jedna krava.“

„Štošta drugo bi nam takođe dobro došlo.“

„Ali još jedna krava bi nam baš valjala. Više maslaca. Mogli bismo platiti jednog radnika više kad dođe žetva.“

„Kada dođe vreme, Margrjet, mila.“

„Kada dođe vreme, ja ću biti mrtva.“

Reči su izašle ogorčenije nego što je nameravala. Joun nije odgovorio već samo mrmorom podstače konja, a Margrjet se namršteno zagleda u stražnji deo njegovog jahaćeg šešira priželjkujući da se okrene. Pošto je samo nastavio dalje, ona ispusti još jedan duboki uzdah i ponovo se zagleda prema Kortnsauu.

Bilo je kasno poslepodne i svetlost nad travnatim poljanama je bleдела dok su je lagano istiskivali oblaci što su se skupljali na istoku. Mestimični ostaci lanjskog snega na planinskom grebenu postajali su na smenu mutnosivi, a onda, kako su se oblaci pomerili, zapanjujuće beli. Vijoglave su se strelovito zaletale po poljima ne bi li uhvatile insekte što su treperili u vazduhu iznad njih, i čulo se džangrizavo blejanje ovaca dok su ih dečaci terali niz dolinu prema farmama.

Na Kortnsauu, Lejga i Stejna izašle su iz kuće da zahvate vode iz planinskog potoka, Lejga trljajući oči na suncu, a Stejna rasejano mašući kofom u ritmu svojih koraka. Nisu razgovarale.

Proteklih nekoliko dana, dve sestre su radile u potpunoj tišini, obraćajući se jedna drugoj samo da zatraže lopatu ili da upitaju koje će se bure usoljenog bakalara prvo otvoriti. To ćutanje, koje je započelo posle svađe što je usledila po odlasku sreskog načelnika, bilo je prožeto gnevom i zebnjom. Trud koji su ulagale u to da razgovaraju što manje obe ih je iscrpao. Iznervirana tvrdooglavošću i nespretnošću svoje starije sestre, Lejga nije prestajala da razmišlja o tome šta će roditelji reći kad čuju za Blendalovu posetu.